
Revisionsrapport

Individ- och familjeomsorg

Trosa kommun

Lena Brönnert

November 2011

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning och revisionell bedömning	1
2	Bakgrund	2
3	Revisionsfråga och revisionsmetod	2
3.1	Revisionsfråga	2
3.2	Revisionsmetod	2
3.3	Revisionskriterier	3
4	Granskningsresultat	3
4.1	Rättssäker myndighetsutövning	3
4.1.1	Riktlinjer och rutiner	4
4.2	Skyldigheter och åtaganden	6
4.3	Bedrivs verksamhet i den utsträckning som behövs för att uppfylla skyldigheter och åtaganden	7
4.3.1	Barn- och ungdomsvård – en beskrivning av metoder och arbetssätt	8
4.3.2	Vuxenvård – beskrivning av metoder och arbetssätt	9
4.3.3	Ekonomiskt bistånd – beskrivning av arbetssätt och metoder	10
4.3.4	Familjerätt	11
4.3.5	Kvalitetsarbete	11

1 *Sammanfattning och revisionell bedömning*

Trosa kommuns revisorer har gett Kommunal Sektor inom PwC i uppdrag att granska om humanistiska nämnden har säkerställt att myndighetsutövningen inom IFO-verksamheten är rättssäker samt att skyldigheter och åtaganden gentemot medborgarna uppfylls. I granskningen framkommer att detta till stora delar uppfylls, men också att det finns några utvecklingsområden. Kontrollmålen visar följande:

- **Finns riktlinjer och rutiner som säkerställer en rättssäker myndighetsutövning? Är dessa kända och tillämpade av handläggarna?**

Vid granskningen framkommer att verksamheten använder strukturerade utrednings- och uppföljningsmetoder och att det finns rutiner för väsentliga områden. Aktgranskningen verifierar att de är kända och följs, vilket är tillfredsställande. Vi rekommenderar;

- att riktlinjer utarbetas för handläggning och dokumentation inom missbruksvård,
- att innebörden av kommunikering ses över för att säkerställa att den sker enligt lagstiftningens intentioner,
- att hur kontrollen av en rättssäker handläggning görs enligt interkontrollplanen tydliggörs.

- **Har nämnden kontroll över skyldigheter och åtaganden?**

Granskningen visar att humanistiska nämnden genom reglemente, mål och verksamhetsuppföljningar styr verksamheten mot det som lagstiftningen reglerar.

Vi bedömer att det finns en kontroll över skyldigheter och åtaganden som finns reglerade i lagstiftning och i nämndens reglemente.

- **Bedrivs verksamheten i den utsträckning som behövs för att uppfylla nämndens skyldigheter och åtaganden?**

Granskningen visar att verksamheten drivs i tillräcklig omfattning, såväl kompetensmässigt som resursmässigt, för att fullgöra åtaganden enligt nämndens mål och den lagstiftning som styr verksamheten. Vi rekommenderar;

- att uppföljning görs av insatsernas generella utfall för att säkerställa en kvalitativ god och effektiv vård,
- att förebyggande insatser för att möta riskbruk av alkohol och droger för andra grupper än ungdomar utvecklas,
- att arbetet med handlingsplaner för att utreda och bedöma behov av insatser för att nå egen försörjning utvecklas,
- att arbete med att motivera till förändring i en missbrukssituation ses över.

2 Bakgrund

Individ- och familjeomsorgsverksamheten i Trosa har under några år lämnat ett ekonomiskt överskott i relation till budget. Verksamheten har mycket låga kostnader i jämförelse med andra kommuner som har liknande socioekonomiska förhållanden.

Den förstudie, som genomfördes tidigare, visade att det fanns fler indikationer som pekade på att verksamheten drevs på ett effektivt och ändamålsenligt sätt utifrån organisationsstruktur, att det finns riktlinjer och rutiner för väsentliga områden, att den ekonomiska uppföljningen sker på ett ändamålsenligt sätt och att verksamheten håller sig inom givna budgetramar.

Granskningen omfattade inte frågeställningen om verksamheten uppfyller sina åtaganden och skyldigheter gentemot medborgarna men visade att det fanns brister i internkontrollen avseende myndighetsutövning.

Denna granskning utgår från revisorernas risk- och väsentlighetsanalys.

3 Revisionsfråga och revisionsmetod

3.1 Revisionsfråga

Granskningen ska besvara följande revisionsfrågor:

- Har humanistiska nämnden säkerställt att myndighetsutövningen inom IFO-verksamheten är rättssäker?
- Har humanistiska nämnden säkerställt att skyldigheter och åtaganden gentemot medborgarna uppfylls?

Kontrollmål/granskningsmål

- Finns riktlinjer och rutiner som säkerställer en rättssäker myndighetsutövning?
- Är dessa kända och tillämpade av handläggarna?
- Har nämnden kontroll över skyldigheter och åtaganden?
- Bedrivs verksamheten i den utsträckning som behövs för att uppfylla nämndens skyldigheter och åtaganden?

3.2 Revisionsmetod

Granskningen har genomförts genom intervjuer med

- Enhetschef IFO
- Socialsekreterare som arbetar med barn och unga
- Socialsekreterare som arbetar med vuxna
- Handläggare av ekonomist bistånd
- Familjerättssekreterare

Adekvata styrdokument, riktlinjer och rutiner har granskats och analyserats.

Granskning har genomförts av 14 personakter.

Rapporten är sakgranskad i verksamheten och kvalitetssäkrad av certifierad kommunal revisor.

3.3 Revisionskriterier

Granskningen genomförs mot de i kommunen styrande dokumenten samt mot relevant lagstiftning. Enligt kommunallagen ska;

- verksamheten bedrivs effektivt och i enlighet med mål och riktlinjer och föreskrifter.

Socialtjänstlagen säger att;

- den som inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt rätt till bistånd för sin försörjning och livsföring i övrigt,
- en av socialtjänstens huvuduppgifter är att hjälpa personer så att de klara sin försörjning på egen hand,
- ett särskilt ansvar finns för att barn och ungdomar växer upp under trygga och goda förhållanden och får det skydd och stöd de behöver,
- missbrukare ska erbjuda vård och behandling och ett ansvar finns för att förebygga missbruk.

4 Granskningsresultat

4.1 Rättssäker myndighetsutövning

Rättssäkerheten syftar till att garantera att den enskilde får sin sak prövad på ett sakligt och opartiskt sätt. En förutsättning är en korrekt handläggning och den enskildes rätt till insyn.

Internkontrollplanen för 2011 visar bland annat att verkställighet, delgivning samt besvärshänvisning vid beslut kontrolleras två gånger per år, liksom att delgivningsbeslut återrapporteras, vilket görs en gång per år. Detta görs stickprovvis.

I interkontrollplan för 2012 har införts att mål för verksamheten och riktlinjer för missbruks- och beroendevården liksom för ekonomiskt bistånd ska kontrolleras en

gång per år samt att verksamhetsplaner, riktlinjer och rutiner efterlevs. Rättssäkerheten i handläggningen ska kontrolleras en gång per år, det framgår dock inte hur detta ska göras.

Verksamheten har en ordinarie licens att genomföra barn- och ungdomsutredningar enligt BBIC¹, Målet är att utveckla ett bra samarbete mellan barnet, dess familj och olika professionella grupper och bidrar till ökad kvalitet och rättssäkerhet.²

ASI³ används som grund i samtliga utredningar rörande missbruk hos vuxna, vilket är en standardiserad bedömningsmetod för utredning av vuxna personer med missbruks- eller missbruksrelaterade problem. Metoden ger också underlag för planering och utveckling av vård och behandlingsinsatser.

Enligt intervjuerna överklagas få ärenden inom barn- och ungdomsvården och vuxenvården och i merparten ges kommunen rätt. Inom vuxenvården har det inom senaste halvåret gjorts överklagning angående avslag på ansökan om institutionsvård i två fall. Inom ekonomiskt bistånd beskrivs antalet överklagningar ha ökat under senaste året. De vanligast förekommande överklagningarna är att det ställs krav på att den sökande flyttar för att erhålla ett billigare boende (cirka 4 – 5 stycken under 2011).

4.1.1 Riktlinjer och rutiner

Dokumenterade riktlinjer för **barn- och ungdomsvården** saknas. Eftersom utredningarna görs enligt BBIC följer de en fast struktur som säkerställer att väsentliga moment ingår.

Enheten har som rutin att förhandsbedömning ska vara gjord senast inom tio dagar och en utredningsplan upprättas i de flesta ärenden. Enligt intervjuerna färdigställs samtliga barn- och ungdomsutredningar inom lagstadgad tid, fyra månader. Det finns en ambition att kommunicera med den enskilde under utredningstiden så att beslutet inte blir en överraskning.

Kommunicering skrivs alltid in i akt. Om den utreddes hemspråk inte är svenska översätts utredningen.

Det finns inga dokumenterade riktlinjer för **missbruksvården**, men man har påbörjat arbetet. Då en anmälan kommer in tar en handläggare alltid kontakt med klienten, via telefon eller hembesök. Vid allvarigare situationer tas kontakten omedelbart. Vid den första kontakten ges information om hur en utredning går till.

¹ BBIC – barns behov i centrum – ett vetenskapligt grundat system för handläggning och dokumentation vid utredning och uppföljning av barn och unga där målet är att utveckla ett bra samarbete mellan barnet, dess familj och olika professionella grupper. Socialstyrelsen ansvarar för utbildning och särskild licens för att arbeta enligt metoden.

² Socialstyrelsen 2010, ISBN 978-91-85483-93-8

³ Addictiv severity index.

Det händer ofta att öppenvårdsinsats erbjuds redan under utredningstiden, som är mellan sex till åtta veckor. Utredning och förslag till beslut diskuteras med klienten innan utredningen färdigställs. En planering över vården upprättas i alla ärenden där även formen för utsluss vid avslut av placering beskrivs. Insatsen är alltid tidsbegränsad. Uppföljning av beslutade insatser sker omkring en gång per månad, utöver kontakter via telefon.

Riktlinjerna för handläggning av **ekonomiskt bistånd**⁴ syftar till att nå lika behandling när det gäller bedömning av rätt till ekonomiskt bistånd, bidragsnivå samt insatser för att sökande ska finna vägar till egen försörjning.

De hänvisar till gällande lagstiftning, anger målsättning med ekonomiskt bistånd och principer för handläggningen. Vidare sägs att relevanta och rimliga krav ska ställas på klienten för att nå egen försörjning, en helhetsbedömning ska göras av sökandes situation samt att verksamheten ska präglas av respekt för den enskilde. Personal ska finnas tillgänglig för akuta bedömningar och lättillgänglig information ska tillhandahållas. Vid intervjuerna nämns riktlinjerna som en uppskattad vägledning.

Riktlinjerna ger inte vägledning för *hur* handläggaren ska arbeta med insatser för att sökande ska finna vägar till egen försörjning.

Det har inte framkommit att det finns riktlinjer som berör **familjerätt**.

För att säkerställa en rättssäker handläggning läser enhetschefen samtliga utredningar. Handläggare inom ekonomi- och vuxenenheten har träffar en gång per vecka och lika ofta med barn- och familjeenheten, för att följa upp och diskutera kvalitet och rättssäkerhet. Vid intervjuerna verifieras att diskussionerna ofta berör rättssäker handläggning som innebär en likabehandling oavsett handläggare.

Enhetschefen kontrollera genom stickprov kontinuerligt beslutade insatser och kostnader. Resultatet delges inte nämnden. Att delegationsordningen följs kontrolleras stickprovsvis av socialchef och rapporteras en gång per år.

Bedömning

Vid granskningen framkommer att verksamheten använder strukturerade utrednings- och uppföljningsmetoder vilka tillsammans med de rutiner som beskrivs bedöms som tillfredsställande för att säkerställa en rättssäker myndighetsutövning. Personaktsgranskningen verifierar att de är kända och följs.

Aktgranskningen visar ett behov av att se över innebörden av kommunikering för att säkerställa att den sker enligt lagstiftningen intentioner (se vidare sid sju).

Vi bedömer att rättssäkerheten avseende handläggning och dokumentation avseende barn och unga är säkerställd, genom användandet av BBIC.

⁴ Trosa kommun, Humanistiska nämnden. *Riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd*. Antagen av kommunfullmäktige 2010-11-11. Gäller fr o m 2010-11-11.

Vi rekommenderar att rutiner utarbetas för handläggning och dokumentation av missbruksvård.

Vi rekommenderar att en rutin utarbetas för handläggning av ekonomiskt bistånd avseende bedömning och planering för att lotsa den sökande mot egen försörjning.

I internkontrollplan för 2012 bör utvecklas hur kontrollen av att handläggningen sker rättssäkert ska genomföras.

4.2 Skyldigheter och åtaganden

Enligt reglemente ansvarar humanistiska nämnden för kommunens uppgifter inom socialtjänsten och vad som i lag eller annan författning sägs om socialnämnd, med undantag för verksamhet riktad till äldre och funktionshindrade samt socialpsykiatri. Nämnden ansvarar också för konsumentrådgivning avseende skuldsanering samt kommunens flyktingmottagning. Nämnden ska följa av kommunfullmäktige antagen budget, fastställda program, mål, stadgor och i övrigt angivna riktlinjer och direktiv.

Enligt budget 2011 är ledorden för individ- och familjeomsorgen, *Hjälp till självhjälp*, vilket uppges ha lett till bättre insatser och lägre kostnader.⁵

Nämndens mål innebär att ge ekonomisk och social trygghet för de som är i behov av bistånd. Arbetet med familjer ska bygga på förebyggande och tidiga insatser, socialtjänstens ska verka för att familjer kan ta ett ansvar för sin och sina barns sociala situation, snabba åtgärder ska vidtas om barn och unga riskerar att hamna i drogberoende eller kriminalitet, arbetet med missbruk ska inriktas mot förebyggande, tidiga insatser och omedelbara åtgärder. Nödvändig behandling ska i första hand ges inom kommunen. Försörjningsstödet ska vara tillfälligt, passivt bidragsmottagande ska motverkas.⁶

Av *Lokala riktlinjer för missbruks- och beroendevård*⁷ framgår att socialtjänsten utöver ansvar för utredning och rådgivning vid riskbruk ansvarar för att det finns öppenvårdsbehandling, boendestöd, sysselsättning, institutionsplacering, planering som vid behov samordnas med andra huvudmän, körkortsutredningar, anmälningsansvar gällande barn samt försörjningsstöd. Här framgår också att kunskaper ska finnas om risknivåer vid alkoholkonsumtion och sjukdomssymptom kopplat till detta, kunskap om läkemedelberoende, kunskap om bruk, missbruk och beroende av läkemedel. I riktlinjerna ges en struktur och syfte med samverkan mellan huvudmännen och är framtagna för att underlätta den lokala samverkan för vuxna mellan socialtjänst, primärvård, kriminalvård och Beroendecentrum i Nyköping. Den tydliggör ansvarfördelning mellan myndigheterna.

⁵ Trosa kommun: *Budget 2011 med flerårsplan 2012 – 2013*.

⁶ Trosa kommun: *Budget 2011 med flerårsplan 2012 – 2013*.

⁷ Trosa kommun, Landstinget i Sörmland, Kriminalvården: *Lokala riktlinjer för missbruks- och beroendevård*. Version 2011-01-01.

Nämnden visade ett överskott mot budget om 7 546 tkr inklusive en buffert om 1 400 tkr. Under ett antal år har nämnden visat ett betydande överskott vilket förklaras med en minskning av placeringskostnader som ett resultat av satsningar på ungdomar, familjearbete, missbruksvård på hemmaplan och insatser för personer med försörjningsstöd. Kostnadsfördelningen visar att Trosa i något större andel satsar resurser på den öppna insatserna⁸. För år 2010 utökades budgeten med 300 tkr riktat till förebyggande satsningar för ungdomar, med inriktning på droger, tonårsflickor med svag självbild, samt för kartläggning av ungdomar i riskzon.

Bedömning

Granskningen visar att humanistiska nämnden genom reglemente, mål och verksamhetsuppföljningar styr verksamheten mot det som lagstiftningen reglerar.

Vi bedömer att nämnden har god kontroll över skyldigheter och åtaganden för att säkerställa att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden, att behov av missbruksvård och förebyggande insatser ska tillgodoses samt en styrning mot att arbetet med ekonomiskt bistånd innebär att behov av insatser för att bli självförsörjande .

4.3 Bedrivs verksamhet i den utsträckning som behövs för att uppfylla skyldigheter och åtaganden

De insatser som tillhandahålls inom verksamheten kan beviljas genom beslut om bistånd eller som en serviceinsats⁹ vilket innebär att medborgaren själv kan söka upp verksamheten för att få stöd. En ansökan om bistånd ska alltid leda till en utredning där behoven bedöms, först därefter kan beslut fattas och insatsen startas. Det finns en ambition att erbjuda en effektiv öppenvård och eftervård på hemmaplan för att motverka behov av institutionsplaceringar.

Aktgranskning har gjorts av sammanlagt 14 akter. Dessa verifierar att förhandsbedömningar görs inom skäligen tid, att barn- och ungdomsutredningarna görs enligt BBIC och att de avslutas inom lagstadgad tid om fyra månader och att utredningar gällande vuxna görs inom skäligen tid.

Ett ärende får inte avgöras utan att den som berörs underrättas om uppgifterna i ärendet och ges möjlighet att yttra sig över vad som framkommit innan beslut fattas. Av dokumentationen bör det framgå att kommunikering skett.¹⁰

Kommunikering av utredningen kan utläsas i samtliga granskade akter utom en. I tre fall innebär inte kommunikeringen att synpunkter inhämtas, i en av dessa anges att utredningen skickas för att ”höra om det finns några sakfel”.

Vid intervju med handläggare beskrivs att de insatser som finns täcker de behov av stöd som uppmärksammas.

⁸ Enligt Kolada

⁹ Serviceinsats innebär att den enskilde själv kan söka upp verksamheten för att få stöd.

¹⁰ FL 17 §

4.3.1 Barn- och ungdomsvård – en beskrivning av metoder och arbetssätt

Kostnaderna för kommunens barn och ungdomsvård var år 2010 603 kronor per invånare att jämföra med 1 423 kronor per invånare i ett snitt av fem kommuner med liknande IFO-struktur¹¹. I Trosa har antalet placerade barn minskat med 34 %. Tidiga insatser nämns som en framgångsfaktor. Ytterligare jämförelser visar att kostnaderna är betydligt lägre för institutionsvård och familjehemsvård. Kostnader för öppenvård riktat till barn och unga för såväl biståndsbedömda insatser som serviceinsatser är lägre än i jämförbara kommuner. (Se bilaga).

Inom Barn- och familjeenheten arbetar tre socialsekreterare med utredningar enligt SoL och LVU, vilket också omfattar familjehemsutredningar och stöd, familjerätt /handledning till familjehemmen och yttranden. Här finns också ansvar för samverkan med MVC och BVC. En person är tillsammans med enhetschef ansvarig för kontinuerlig utbildning enligt BBIC.

I Trosa har det under år 2010 inkommit 238 anmälningar rörande barn och unga där utredning har inletts i 118 fall (50 %). Anledning till att inte inleda utredning kan vara att informationen i anmälan inte anses kunna leda till någon åtgärd, att behov tillgodoses på annat sätt, exempelvis att familjen redan får insatser, som bedöms tillräckliga. Flera anmälningar kan också inkomma rörande samma barn och ibland kan den situation som beskrivs i anmälan ha förändrats. Andelen förhandsbedömningar som leder till utredning varierar stort mellan landet kommuner (mellan 20 – 80 %).¹²

För att säkerställa kännedom om anmälningsplikt gällande barn som riskerar att fara illa har information om anmälningsplikten samt om socialtjänstens arbete getts till samtlig skolpersonal. Detta skedde för några år sedan. Det finns planer på att återigen genomföra informationen till rektorer, förskolor och skolor. Enligt intervju med enhetschef och handläggare bjuds personalen som gjort en anmälan alltid in till ett möte, ofta tillsammans med barn och föräldrar. Samverkan i det fortsatta arbetet eftersträvas där det kan vara relevant.

Inom enheten finns två familjebehandlare som arbetar med behandling enligt evidensbaserade metoder, gruppverksamhet, samarbetsamtal och familjerådgivning. Vissa av insatserna ges i samverkan med MVC och BVC. Under år 2010 har familjebehandling genomförts med 34 familjer och en tonårsgrupp för barn till missbrukande föräldrar. Två ungdomsbehandlare arbetar med råd och stöd, haschavvänjning, uppsökande arbete, ungdomstjänst, medling. Här finns

¹¹ Enligt kommun- och landstingsdatabasen (Kolada). De fem jämförbara kommunerna (Sävsjö, Munkedal, Svenljunga, Nordanstig och Tingsryd) har likartade strukturella förutsättningar att bedriva en IFO verksamhet (vikt 70 %) samt invånarantalet (vikt 30 %). Exempel på vad som är strukturella förutsättningar är t ex barn till ensamstående förälder, lagförda ungdomar, utrikesfödda, arbetslöshet, manliga låginkomsttagare.

¹² SOU 2009: 68: *Lag om stöd och skydd för barn och unga (LBU) Betänkande av Barnskyddsutredningen.*

också ett ansvar för att samordna ett samverkansarbete kring unga. Kompetens finns bland annat för arbete med ART¹³.

Insatserna ges ofta med en relativt hög intensitet, kanske 2 – 3 gånger/vecka. Metoder som tillämpas är FFT¹⁴ och Komet¹⁵. Personalen har möjlighet att förlägga arbetstid också under kvällar utifrån aktuella behov. Extern öppenvård behövs inte, enligt intervjuerna, då den interna öppenvården har en bredd och kompetens.

För att säkerställa tillgång till kvalitativ god institutionsvård deltar kommunen i en läns gemensam upphandling. Vid placering läggs även vikt vid insatser som riktas till föräldrarna för att de ska finnas kvar i sin föräldraroll även under placeringstiden.

4.3.2 Vuxenvård – beskrivning av metoder och arbetssätt

Kostnaderna för kommunens missbruksvård uppgick år 2010 till 187 kronor per invånare att jämföra med 326 kronor per invånare i ett snitt av fem jämförbara kommuner. Även här noteras att kostnaderna för placeringar är betydligt lägre än i jämförbara kommuner. Kostnaderna för öppenvården för missbrukare i kommunen är något lägre än i jämförbara kommuner. (Se bilaga).

Inom enheten finns fyra tjänster som två arbetar både med utredningar gällande ekonomiskt bistånd och med missbruk. Del av tjänst riktas för att samordna insatser för våld i nära relationer. En tjänst finns som alkohol- och drogterapeut vilken arbetar med öppenvårdsbehandling, eftervård och anhörigstöd. På tjänsten tillämpas skattnings-/utredningsmetoder i syfte att följa förändring hos den enskilda missbrukaren.

Under året har 89 personer kommit till öppenvårdsbehandling i form av samtal. Av dessa har 66 (21 kvinnor och 45 män) haft egna alkoholproblem och 23 varit anhöriga. En eftervårdsgrupp om fyra personer har träffats en gång i veckan under halva.

Missbruksbehandling i form av intern öppenvård kan erbjudas om 1 - 3 samtal utan föregående biståndsbeslut.

Enligt intervjuerna kan tillgängliga resurser möta de behov som uppmärksammas genom ansökningar och anmälningar. En viss svårighet beskrivs för att ge stöd till personer som båda har problem med missbruk och psykisk ohälsa. I några fall har en gemensam vårdplanering upprättats med landstinget för att ge ett samordnat stöd.

¹³ Aggression replacement training, ett manualbaserat träningsprogram för ungdomar med beteendeproblem. Syftet är bland annat att minska aggressivitet för att förhindra återfall i normbrytande beteende (Socialstyrelsen).

¹⁴ Funktionell familjeterapi ges till familjer med ungdomar i åldern 11-18 år som visar ett utagerande beteende och/eller har begått brott eller missbruk. En terapeut med hela familjen för att bli förändra defensiv-försvarsinriktad kommunikation och arbeta med positiv omformulering.

¹⁵ Ett utbildningsprogram/kommunikationsmetod som riktas till föräldrar och pedagoger i skolan och förskolan för att lära ut verktyg som leder till mindre bråk och konflikter hemma och i skolan/förskolan.

Alla missbrukshandläggare i länet har gemensamma träffar med landstinget beroendevård. Syftet är framförallt att klargöra ansvarsgränser. Samverkan beskrivs som god.

Socialkontoret ingår i projektet *Kunskap till praktik* som är ett utvecklingsarbete inom SKL med målet att alla brukare ska få bästa möjliga vård. Utgångspunkten är Socialstyrelsens nationella riktlinjer om vilka behandlingar och rehabiliteringsinsatser som har störst medicinsk, social och ekonomisk effekt.

Förebyggande insatser för att motverka missbruk inriktas främst mot ungdomar.

Aktgranskningen omfattar fyra akter rörande vuxnas situation. I en av dessa avslutas utredningen med avslag då klienten ej anses motiverad och i ett fall genom att klienten återtar ansökan. I dessa båda ärenden går inte att utläsa om handläggaren verkat för att motivera till vård. Situationen beskrivs som allvarlig (missbruk, utsatt för våld, oskäligt boende respektive upprepade anmälningar enligt LOB och från närstående, sökt behandlingshem tidigare men fått avslag).

4.3.3 Ekonomiskt bistånd – beskrivning av arbetssätt och metoder

Hos fyra socialsekreterartjänster kombineras arbetet med ekonomiskt bistånd med utredningar gällande vuxna. Förutom utredning gällande rätt till ekonomiskt bistånd arbetar dessa med skuldsanering, ekonomiskt rådgivning, förmedling av egna medel, dödsboanmälningar, faderskapsärenden. En person riktar speciella insatser till den grupp som fått ekonomiskt bistånd under en längre tid.

Kostnaderna för ekonomiskt bistånd i kommunen var år 2010 557 kronor per invånare att jämföra med 990 kronor per invånare i ett snitt av fem jämförbara kommuner.

Vid intervjuerna framkommer att handläggaren samarbetar med arbetsförmedlingen samt ger stöd och motiverar till förändring. Vid utredningen kartläggs erfarenheter för att göra en bedömning om eventuella behov av insatser. En plan ska upprättas som beskriver detta. Enligt intervjuerna behöver detta arbete utvecklas, vilket också verifieras vid aktgranskningen där handlingsplaner saknades. Vid intervjuerna framkommer att Arbetsmarknadsenheten är en värdefull resurs för hjälp till arbetsprövning och praktik, men också att det ofta är kö till resurserna där.

Vid handläggning av ekonomiskt bistånd träffar handläggaren i regel klienten varje månad för uppföljning. Samarbetet med arbetsförmedlingen sker ofta genom trepartsmöten (handläggare, arbetsförmedlingen och klient). En strukturerad samverkan finns även med psykiatrin kring personer med lång sjukskrivning. Samverkan beskrivs som väl fungerande då kommunen är liten, samverkan värdesätts och personkännedomen är god. Detta leder till en god kännedom om resurser som finns hos andra huvudmän. Möjlighet till sysselsättning beskrivs som god då arbetslösheten i kommunen är låg och även att pendlingsavstånd till andra kommuner är kort.

Under 2010 beviljades socialkontoret projektmedel från Samordningsförbundet för projekt *Ciceron*, som vänder sig till ungdomar 16-29 år utan fullgjord grundskola eller gymnasium och inte har etablerat sig på arbetsmarknaden har psykisk ohälsa, misstänkt funktionsnedsättning eller fastnat i långvarig bidragsberoende.

Två av de granskade akterna rör handläggning av ansökan av ekonomiskt bistånd. I dessa finns ingen plan för hur den sökande ska förändra sin situation för att kunna försörja sig själv.

4.3.4 Familjerätt

En av socialsekreterarna arbetar som en del av sin tjänst med familjerätt.

Kostnaderna för familjerätt i Trosa uppgick år 2010 till 21 kronor per invånare att jämföra med 51 kronor per invånare i ett snitt av fem jämförbara kommuner. Under år 2010 har 31 föräldrapar haft samarbetsamtal.

Ett första samarbetsamtal, både för de som initierats av domstol där föräldrarna själva begär hjälp, bör erbjudas barnets föräldrar inom två eller högst tre veckor¹⁶, vilket uppnås enligt intervjuerna.

Tillsammans med familjebehandlare planeras ett nytt arbetssätt för samtalen för att ytterligare fokusera på just samarbetet mellan föräldrarna kring barnet.

Umgängesstöd ges i form av kontaktperson.

Handläggaren ingår i ett nätverk i länet som utbyter erfarenheter, råd och tips. Tingrätten bjuder in alla socialkontor i regionen för en träff varje år.

4.3.5 Kvalitetsarbete

Socialtjänstens insatser ska vara av god kvalitet och utföras av personer med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras¹⁷. Ett kontinuerligt kvalitetsarbete sker genom fortlöpande kompetensutveckling och genom att eftersträva evidensbaserade metoder. De egna verksamheterna följs upp genom brukarenkäter vartannat år.

Vid intervjuerna beskriver personalen att de övervägande trivs med sina arbetsuppgifter och att arbetsbelastningen är rimlig. Den kompetens och erfarenhet som finns hos handläggarna beskrivs som tillräcklig för uppgifterna och att inställningen till vidareutbildning är positiv från ledningen, vilket bekräftas av handläggarna. Handläggarna uppfattar att de har god tillgänglighet till arbetsledning.

¹⁶ SOSFS 2003:14

¹⁷ Socialtjänstlagen 3 kapitlet 3 §

För att tillgodose behov av mera specialiserad verksamhet och kompetens samarbetar verksamheten med närliggande kommuner (ex. våld hos män – Nyköping, kvinnovåld – Södertälje, Barnahus¹⁸ – Nyköping).

SKL genomförde en brukarundersökning 2009 där en fråga berörde vad de tyckte om arbetet som socialtjänsten utför vilket mättes under två veckor där samtliga besökare fick svara på ett antal frågor gällande bemötande, integritet och delaktighet. Kommunen uppnådde det bästa resultatet av de tre kommunerna som deltog i undersökningen.

Ytterligare jämförelser med liknande kommuner¹⁹ visar att kommunen utför en mindre del av verksamheten i enskild regi samt att antalet anställda inom IFO-verksamheten ligger på en liknande nivå som jämförbara kommuner.

Bedömning

Granskningen visar att verksamheten drivs i tillräcklig omfattning, såväl kompetensmässigt som resursmässigt, för att fullgöra åtaganden enligt nämndens mål och den lagstiftning som styr verksamheten.

I de insatser som riktas till familjer, barn och unga samt missbrukare för att möta behov av vård, skydd och stöd använda evidensbaserade metoder. Vi rekommenderar en uppföljning av insatsernas generella utfall för att säkerställa en kvalitativ god och effektiv vård.

De bedömningar i enskilda ärenden som granskats inom missbruksvården, som är få till antalet, visar en tendens att avsluta utredningen utan att fortsätta med motivation till förändring i en konstaterad missbrukssituation. Vi rekommenderar att detta ses över.

Vi rekommenderar en utveckling av förebyggande insatser för att möta riskbruk av alkohol och droger för andra grupper än ungdomar. Detta gäller även arbetet med handlingsplaner för att utreda och bedöma behov av insatser för att nå egen försörjning.

¹⁸ Samverkan mellan socialtjänsten i Nyköping, Oxelösund, Gnesta, Trosa, Katrineholm, Flen och Vingåker, Polismyndigheten, Landstingets Barn- och Ungdomspsykiatri (BUP) och Barn- och ungdomskliniken samt Åklagarkammaren i syfte att erbjuda en trygg och barnvänlig miljö för barn upp till 18 år som misstänks vara utsatta för vålds- eller sexualbrott.

¹⁹ Likartade strukturella förutsättningar att bedriva en IFO verksamhet, se tidigare not

2012-02-13

Lena Brönnert

Projektledare

Inger Kullberg

Uppdragsledare